>>>>>>>>>>>>

Briszéisz bátyját túlságosan is érdekelték a fegyverek, nem titkolta, hogy erre a tudományára a legbüszkébb, és a békeidőben is csak az járt a fejében, mi a lándzsa egyensúlypontja, a lökés, vetés, a zuhanás íve, s hogy a célba jutás milyen arányok függvénye. Az a világ, amelybe került, megfoghatatlan, s vélt szabadsága a kívülállónak a legkevésbé sem érthető, ezért olyan risztó. Jobb lett volna talán hagyni a természettudományok szikárabb jegyei között, értett azokhoz is! Érdekelte bizony az anyagok sebessége s a matéria minden kiszámítható összefüggése, fel is jegyezte, mikor vonulnak a madarak, melyik csapat mely napon tűnhet fel az égen, leste s lesi ma is, ha egy mód van rá, merre kanyarog őszidőn a vadak csapása. Még azt is tudja, melyik évben miért késlekednek az évszakok. Kérded, miért hord ki egyre több tárgyat a lakásából. A lélek szobáit tisztogatja, persze, lényegében arra a belső megújulásra vágyva gyakorlatozik. Fedrosz, látom, az úti málha előkerült, jól teszed, hogy útra kelsz ismét, olyan szűkössé, pusztítóvá válhatik a magunk teremtette otthon is. Azt is mondhatjuk: kelepcéket épít a sors, első alakjában felismerhetetlen a baj, csak, ha már vergődnünk adatik.

Nyugodtan reteszeled be a kaput. Tudod jól: besurran majd egy egyenes derekú asszony, tudja minden dolgodat; tataroz, tisztogat, legyen hova haza is térned.

A bánya fölött járni nem való. A sóvirágok védelmet élveznek, és babonás mesék születnek a helyről. De azt idegenek hallgatják a leginkább: a helybéliek csak gyemekeknek mondják, csak, ha a tiltásoknak nyomatékot akarnak adni. Az idegenek azonban elfogadják a tál étel mellé, és így lett rettenthetetlen híre az esendőnek. És így színezték tovább a meglesett találkozás fakó pillanatát is.

Mármost a régi tudományunkat is elővehetjük a hímvarrásról és a legfiatalabbak lépéseinek igazgatásáról: jó lesz minden, ami a biztonságról szól. A tárgyak átrendezhető világa, a faragott kövek, vagy heggyé dermedt sós tenger tanulmányozása. Azt mondotta a gyermek is: ez volt a legérdekesebb! És még maradjunk! Nem maradtunk, persze, felnőttek akaratává válik az eleve elrendelés.

Amikor a folyóvizet nézzük azonban, igazán megadatik a vígság, mert szemmel láthatóan gyarapodott a békeszerző vadkacsa-nép. A békességet nézem, ha rájuk figyelek, nyugodtak, körívek, átló mentén szerveződik csöndes életük, de elrejtőzésre is módjuk van a szigeten. Új ruha, új levegő? Azt írja kedves auktoraim egyike, hogy most már mindenképpen rossz lesz: ha beavatkozunk, s ha nem. Akárhogy is volna, elkéstünk, hagytuk, hogy meginogjon törékeny kicsi világunk, néha a változás nem más, mint a békétlenség álarca.

A hűvősség beszivárgása... Úristen, honnan tudtam előre. Tudtam, persze, előre.

LÁSZLÓFFY ALADÁR

Yorick, a Baka

Mottó: "Isten szeme mindent lát, ne lopd el a léniát".

Hogyha öt könyvet vihetnék a Holdra; hogyha ötven fontos emlékemet kellene elmesélnem; hogyha ötszáz kedvenc költőm kellene megneveznem; hogyha egyetlen Baka István-sorra akarok emlékezni, akkor azt választom: YORICK MONOLÓGJA HAMLET KOPONYÁJA FELETT.

Minden elegáns, ami feleselni képes bármivel az előzményből, amiben egyetérthet, megegyezhet az állandóan szkizmák közepette hisztériázó szakmai köztudat. A világra ma reagálni a múltjára reagálva fontosabb, mióta a művek, szövegek világában nincs szent és sérthetetlen befejezettség, a rendezőközpontú színház, a főszerkesztő-központú publikációs koncepció fölébe terpeszkedik a szerzőközpontúságnak, a producer zsebének érdeke parancsol, s hernyótalpasan porcelánporrá zúzódhat alatta a klasszikum. Minek merengeni a hársfaágak csendes árnyán, lehet, már az számít ökológiai katasztrófának, hogyha még nyílnak a völgyben a kerti virágok. Van tehát olyan fájdalomüvöltés is, hogy Európa!

Néha tényleg úgy néz ki, hogy jelentős, a túlhajtásig kifinomult civilizációk előztek meg, melyek maradványait csak igyekszünk megérteni, vagy maximum: nem érteni félre. Mindenképpen: értelmezni. S ezek az olvasatok szolgálnak "mai" kultúratudatunk alapjául. Valószínűleg már számtalan ilyen nekirugaszkodásunk volt, megvolt, végbement és lelohadt. Majmokként viselkedtünk a jelképek romvárosában... Esetleg van olyan fájdalomüvöltés is, hogy, Yorick!...

A kor divatfogalma: az olvasat. Kicsit nyafogó és fantáziátlan. Alakpárja mint kontrollnövény leplezi le kopárságát: mi lenne, ha ilyen értelemben próbálnánk bevetni azt is, hogy "irat"? Elkéstünk. Már eljegyzett, foglalt legfőbb árnyalata. A másiknak sajnos éppen legfőbb árnyalata nem ment még férjhez egy jelentéshez, ezért lehetett kiállítani az utcasarokra. Azok haragudhatnának legjobban az efféléért, akik elnevezés nélkül találták, tálalták, vitték véghez ezt a csodát, kitalálták, teremtették, művelték, kitenyésztették ezt az oltottmimóza-műfajt. Elképesztő volna a humanisták közül, ám lehet, már az alexandriai filológiázók közül előszólítani azokat, akik közszóként használva, alkalmazva lüktető, sugárzó, lemenő, felkelő, holdló tényeit holmi hapax legomenonoknak, nyelvvé szervezték, fejlesztették, tágították a dolgot. Újabb és újabb kombinációkkal, variációkkal, permutációkkal állva elő. Persze ők nem olvasat-gyártók. Baka István nem olvasat-őrjáratát indítja útnak egy rembrandti éjszakáján költészetének, vezényli otthonos horrordíszletei közé egy lelki Helsingörnek a Yorick-monológokban.

Ez az időkkel és ÉN-ekkel játszó művészet, mint a bűvész, könnyedén demonstrálja azt, hogy a konkrét jelen bőre alatt van egy múlt, s az alatt egy másik jelen s egy másik múlt, minden alatt egy más. Az én-t is így teszi rajtafoghatatlanná: arcairól sorra derül ki, hogy maszkok, a látszat alatt is egy más és újabb azonosság, minden alatt egy másik. Ami végül — nem a kör, hanem a kor bezárulván, fényesen bizonyítja, levezeti, miszerint a csak-maszkok alatt mindig mind arcok vannak. És persze, mentsétek meg a tigrist, a tavirózsát, de mentsétek meg az emberiséget is, ha még megtalálható.

Most már van, lett ilyen fájdalomüvöltés is, hogy Baka Pista...

S hogyha van ilyen fájdalomüvöltés is, hogy Baka Pista, hogy hová lesz a költő koponyája, a koponya Európái hol halmozódnak, valaki csak kézbe veszi a dolgot, a kelléket, egyáltalán maga a mozdulat, a töprengés pantomimja önálló életre kelti az egészet. Van ilyen monológhelyzet, mely dialógus, mióta már nem is tudható, éppen melyik él, lehet mindkettő, mind az ezer. Millió. Hatmilliárd zseni közelében véget is lehetne vetni a fanyalgó tagadásnak, mellyel a képességtelenség gyülevészei szüntelenül próbálják szétkergetni a teremtés, alkotás gyülekezeteit. Valami fanyalgó, folyamatosan keletkező foszlás, feslés, oszlás már nehezen értelmezhető egy elviselhetetlen ancien régime kritikájának, holmi patetikus, affektált új nagy francia forradalomnak, nonstop revolúciónak, mely kipróbált s bevált dolgokat is summásan és tömegesen le akar gilotinozni. Az eredetit próbálja megsemmisíteni a sorozatgyártás folyamán elmélyült hibák alapján.

— Vonulj kolostorba, Sznobéria! — üzente meg idejében, alkotó ereje teljében Yorick, aki nem volt békává varázsolt királyfi, még tábornok se, csak amolyan mennyei Baka, aki fügét mer mutatni a Shakespeare-ek közé keveredő, tolakodó, vegyülő céhlegényekcéhleányoknak egy félreértett szentiványéji vásárban, a cserepesek sátrainál, megsejtvén, hogy ezeknek koponyáját soha senki nem fogja kézbe venni semmilyen szertartáshoz. Olyan ihlet- és gondolatszegény még tőlük, utánuk, általuk se lehet az a valamitől folyamatosan bűzlő Dánia. ... "bár még az se biztos"...